

De wijze van zaal zeven

Hans Aarsman

Was in de wasmachine gedaan. Bont en wit door elkaar, zestig graden, gepriegel met gescheiden wasjes doen we niet aan. Geen dokter Mengele spelen met T-shirt en spijkerbroek. Het droogrek hangt er pal boven, ik trek de natte was uit de machine, knijper hier, knijper daar.

Vraag: waar zijn er meer van: zonnebanken of brommers?

Antwoord: zonnebanken.

Zou het niet beter zijn als niet naar een antwoord werd gevraagd maar naar een manier om achter het antwoord te komen?

Dat we niet vragen: Groeit een haar vanuit de wortel of vanuit de punt?

Maar: Hoe zou men erachter kunnen komen of een haar vanuit de wortel groeit of vanuit de punt?

Leve de giromaat, vroeg in de ochtend en laat in de avond. Niet meer in de rij staan voor geld. Wat is het allemaal handig geworden. De was droogt, het geld zit in de broekzak. Wat zullen we eens doen. Naar de supermarkt, karretje volgegooid, alles kant en klaar, huptweedrie thuis de oven in, de sla is voorgesneden en voorgewassen, scheutje olijfolie, scheutje azijn, eten maar. En nu? Wat nu. Naar mijn werk, het museum, ik zou het bijna vergeten, het dagelijks brood. Tijdens kantooruren bewaak ik cultureel erfgoed. En daarna? De basis is gelegd, geld, eten, kleren. Nu iets echts. Televisie is namaak. Hobby's zijn voor mensen die niets beters te doen hebben. Het goede doel is achterhaald. Nee, dan de betere gesprekken. Even nog snel een wasje. Ik wil het bestaan niet uitzingen zonder een daad te stellen. Iedere gedachte wordt getorpedeerd door de volgende. Ik zoek iets onverzettelijks, iets dat bestand is tegen alles wat erop volgt. Ik zit hier en de wereld zit daar. Ook vandaag niet verder gekomen dan een wasje. Ik wek de indruk dat ik verveeld voor me uit staar, maar ik sta op de uitkijk. Als een luierend roofdier dat van het ene moment op het andere naar voren kan springen.

Eigenlijk gaat het goed, het is maar het hoofd. Het hoofd gaat sputteren als het goed gaat, het kan er niet tegen dat alles op rolletjes loopt. Weten de gedachten wel raad met voorspoed? Voorspoed en geluk. Als het goed dreigt te gaan, raken de gedachten op drift. Alsof ze iets nodig hebben om hun tanden in te zetten. Het mag een tekort aan voedsel zijn, staatsterreur desnoods, of dat het tijd is om de wapens op te nemen, maar niet richtingloos dobberen. Kunnen ze niet tegen. Liever een flinke oorlog. Wie van ons heeft zelf nog gevochten? Een paar duizend bibberende oude mannetjes. Bij de herdenking van D-day kwamen ze voorbij, ze paradeerden langs een monument. Moeten we steeds naar het monument kijken of in de televisiecamara's? Die konden niet kiezen. Wankelen, strompelen, grote brillen, waterige ogen, medailles. Wat er ook gebeurt, ik ga nooit met een medaille de straat op.

Na afloop heb je van een oorlog nog jaren lang plezier. Laat ik zeggen afleiding. Een spelletje, therapieën, een boek, traumaverwerking, een studiegroep, stichtingen, een tentoonstelling, schaalmodellen, terugbetalingen, een film, herdenkingen. Oorlogen zijn de ijkpunten van het verleden, je hebt vóór de oorlog en ná de oorlog. De laatste vrede werd een halve eeuw geleden getekend, en nog steeds staan de neuzen die kant op. Slachtoffers generatie één, slachtoffers generatie twee, slachtoffers generatie drie. In mijn bestaan was de grootste schok het mannetje op de maan. Maar wie heeft het over vóór de maanlanding en ná de maanlanding?

Tot nu toe is het zo geweest, steeds als ik iemand op zijn bek had geslagen, was er achteraf schoon schip. Een klein beetje geweld kan in persoonlijke conflicten een flinke opheldering geven. En als de kanonnen gaan spreken, nog meer. Een gigantische kluwen van nuanceren, interpreteren, rationaliseren, relativieren valt uiteen in voor en tegen. Wij of zij. Ruim baan voor het instinct.

Laat me per schip de oceaan oversteken, en ik zal tot leven komen. De tijd doden met kaarten, flink doen en in de piepzak zitten. De broek volschijten in een landingsvaartuig, jezus, mijn broek zit echt vol, over de lijken van lotgenoten heen stappen de vijand tegemoet, rennen, paniek, wat moet er precies gebeuren, naar voren, naar voren, niemand weet meer, even buiten schot achter een boom liggen, voorwaarts schreeuwt een sergeant, de kogel, als je blijft liggen. Vier dagen vooruit geschopt worden en schieten op alles wat beweegt, de anderen weten ook niet wat ze doen, je moet oppassen dat je niet door een projectiel van je eigen mensen getroffen wordt, ze schieten maar wat. Een stad binnenvallen, niet als eerste, buiten de poorten is het tentenkamp al opgetrokken, in de gaarkeuken komen de sterke verhalen, dan op een tank belanden, het is dringen om erop te komen, we rijden de stad in, daar staat de burgerbevolking, uitgehongerd, de armen die gisteren werden geheven voor de vorige bezetter, gaan vandaag omhoog voor ons. Al die wijven die me aankijken, die afschuw in hun blik waar de bewondering doorheen schemert, hun dunne kleren gerafeld, gescheurd, wekenlang tussen kerels gezeten op dat schip, op het land overal kerels die op elkaar staan te knallen, wegduiken bij elke knal, zelf knallen, grote bek hebben, een rauwe keel van het schreeuwen en de zenuwen, en dan in een sukkelgangetje langs dat zachte vlees rijden dat tussen de rafels en de scheuren naar buiten puilt, het beweegt, het danst, ze doen het erom, ze staan me te verleiden, hun kerels zijn gesneuveld of ze zijn niets waard. Ik zou een hand op dat vlees willen leggen, misschien kom ik op het idee omdat die idioten om me heen steeds neuken brullen, ik in een besmeurd uniform, op een tank, kauwgom kauwend, een reep chocola steekt uit mijn kontzak. Een meisje wijst op die reep, zo'n donkere met een gehavende bloemetjes jurk, wat zal ze stinken, de rafels hangen erbij, ze wijst naar die reep en dan naar een steegje, ik word van de tank geduwd, neuken, neuken, brullen ze, ik probeer er weer op te klimmen, met hun laarzen schoppen ze me mijn handen weg, ik val. Met kleine rukjes word ik aan mijn riem omhooggetrokken, het meisje met de bloemetjesjurk, ze duwt me een steeg in, door een deur heen, het is donker binnen, met een hand trekt ze de reep uit mijn achterzak, met de andere haar rok omhoog, geen onderbroek, ik bent zo geil van al die lijken, onderzoek heeft aangetoond dat confrontatie met de dood de voortplantingsdrang stimuleert, maar daar weet ik niets van, zou ze wat onder de leden hebben, wat kan mij het schelen, het is al een godswonder dat ik nog besta, ze heeft de wikkel van de chocola getrokken, ze stopt hem in haar mond, bijt een stuk af, schrokkelig, wat heeft ze eigenlijk een harde kop, zo heberig, ze legt de reep weg, gaat tegen me aan staan, haar hand weer naar mijn kontzak, daar zit niets meer in, of had ik mijn portemonnaie daar nog zitten, nee, die zit nu in een zak van mijn overhemd, wat is het hier donker, zouden we echt wel alleen zijn, misschien woont ze hier helemaal niet, heeft ze me zomaar ergens naar binnen geduwd, ze pulkt aan mijn broekriem, ja jezus, ik ben niet van steen, ik buig voorover en zoen haar, ik proef mijn eigen chocola, ze heeft de riem los gekregen, begint de broek naar beneden te sjoeren, hij begint te knellen, ik voel het, het leek al die tijd of hij niet bestond, maar hij leeft nog, je hebt helemaal niets in te brengen. Ze pakt hem vast, ik heb haar niet eens echt aangekeken, als ze hem nou maar niet in haar mond stopt, ik hem al zolang niet gewassen. Voetstappen, ik hoor voetstappen, ze komen deze kant op, het zijn geen soldatenlaarzen, hij krimpt weer, ik maak me los, schuivel naar de deur met een half afgezakte broek, dat ding dat er bovenop ligt, ik duw hem terug, haal de broek op, het zijn kinderen, ze rennen voorbij achter een kat aan, ze proberen hem te pakken te krijgen, iedereen heeft honger hier, ik draai me om, ze staat er niet meer, gelukkig maar, wegwezen. Buiten haal ik opgelucht adem, zit mijn portemonnaie er nog, het lijkt wel of ik bij de tandarts ben geweest, er waren deze keer geen gaatjes. Ik stop mijn handen in mijn zakken, een stukje lopen, moet je die deuren zien met al die donkere ruimten erachter, wat stinkt het hier, verderop gaan de tanks voorbij, ik kan de rupsbanden horen en het gebrul van die idioten die erop zitten, daar staan de bloemetjesjurken in de rij, daar gaat het vlees weer op en neer, kom op, de andere kant op, niet die mensen, dat lawaai, ik had haar moeten neuken, wat ben jij voor een

kerel, wat glibberig is het hier, je krijgt nergens houvast op die straattegels of wat zijn het, laat ik omhoog kijken, er wordt weer aan me getrokken, een oude vrouw, een scharminkel, ze trekt me door een deur naar binnen, wat moet dat mens, ze wijst in de duisternis, ik zie niets. Dan loopt ze weg, ik ben haar even kwijt, nu wordt het ingewikkeld, er is nog iemand, geschuivel en gestommel, daar komt ze weer, ze duwt een meisje voor zich uit, ze zal hooguit tien zijn, ze durft me niet aan te kijken, het oudje achter haar steekt een hand omhoog, een knokig, rimpelig vingertje wijst mijn kant op, dan naar het meisje, mijn kant op, weer naar het meisje, haar andere hand rust op de buik van het meisje, ze klemt haar daarmee tegen zich aan, langzaam draait ze de palm van die hand naar boven, beweegt hem heen en weer, als een bedelaar die om een aalmoes vraagt. Ik begrijp er niets van, doe een stap naderbij, het kind wurmt zich los en verdwijnt in de duisternis waar ze uit is gekomen, het oudje achter haar aan, ik blijf hier niet wachten, nu begrijp ik het, niet te geloven, die heks wou, ze moeten hier wel erg veel honger hebben, weg uit die glibberige vuiligheid, terug naar de ratelende rupsbanden, maar ik hou mijn pas in als ik bijna de steeg uit ben.

Moet je ze zien kijken, die jongens, triomfantelijke blikken, en wat hebben ze eigenlijk gedaan, in paniek rondgerend, met bevende handen de trekker overgehaald, dan deed je tenminste wat, het hielp tegen de zenuwen, flink doorknallen, we waren met zoveel, daar komt een pantserwagen waar nog plek op is, naast de bestuurder zit niemand, ik spring op de treeplank, ze draaien zich allemaal om en kijken me aan...

Maar de vrede is nog niet getekend, of alle instincten kruipen terug in hun schulp. En als ze later onder begeleiding weer buiten mogen, zullen ze net als iedereen voor rood moeten stilstaan en wachten tot groen komt. De straten vol aktetassen en kinderwagens. Braaf je best doen, op tijd naar bed, weinig onvertogen woorden. Het bestaan ligt er braaf bij. Veel broodtrommels op bagagedragers, onder snelbinders. Je vergeet dat fietsen ook gestolen kunnen worden. De zondagse broek.

En toen krom iemand uit het zolderraam, de dakgoot in. Hij keek naar beneden en schilderde wat hij zag. Beneden een kruispunt. Er rijdt een tram, een politieman regelt het verkeer, de postbode brengt de brieven rond, twee vrouwen met kinderwagens maken een praatje, langs de stoep hier en daar een auto. Het hangt in zaal zeven. Man op fiets. Schillenboer haalt schillen op. Ingestopt worden. Het leven is een kindertekening. Iedereen zijn plaats. De inlandse gids die de eerste Europeanen naar de top van de Mount Everest bracht, werd na afloop niet uitgenodigd voor het feestmaal. Bij het desert mocht hij even binnen, op een tafeltje achteraf stond voor hem een toetje klaar.

Waar zit de fout? Denk na. Ergens schuilt een gebrek, onzichtbaar voor het blote oog. Waar zit het verborgen leed. Wat had je. Nee, dat hebben we al. Broodtrommels en zondagse broeken. Wat had je niet.

Nou, er werden geen fietsen gestolen, niet in grote getale tenminste. De stadsmuren zaten niet onder onbegrijpelijke tekens. Op straat werd niet goedschiks of kwaadschiks om geld gevraagd.

En de bakker bakte brood, de postbode bracht brieven rond, de politie-agent slingerde kwaadwilligen op de bon. Voor iedereen was een rol beschikbaar in een overzichtelijke wereld. De wereld als een grote machine met de radertjes aan de buitenkant. En daarboven zweefde iemand die het gevaarte in één oogopslag overzag. De bakker en de politie-agent en de postbode. En daar op de stoep, bij de zebra, wordt een bekeuring uitgedeeld aan een man met een aktetas. Overgestoken voor het voetgangerslicht op groen sprong. Moet je die ouders zien spelen met dat kind, en een boer die een kalf te drinken geeft uit een fles.

Ik moet dat wereldbeeld zien te lozen.

Het stuifzand van het kwaad dringt door tot in de kleinste hoeken. Het belandt in mijn broekzakken, het kruipt in mijn haar, tussen mijn tenen, het knarst onder mijn schoenen. Onrecht, ontucht, verkwisting, energieverbruik, belastingstelsel, uiterste

verkoopdatum, percentage kunstvezel in sokken. Slechte kapiteins op krakkemikkige olietankers leiden schipbreuk voor ongerepte kusten. Hoe ze elkaar de armen afhakken, in ovens stoppen. Kinderen worden verminkt. Halen ze meer geld op met bedelen. Dochters verzinnen dat hun vaders met ze hebben geneukt.

Wij staan hier voor spek en bonen, we staan hier om dat ene oude vrouwtje terecht te wijzen dat haar bril vergeten is en te dicht in de buurt van een schilderij komt.

Maar ik vergeet de preventieve werking die uitgaat van het uniform. Je hebt er die lezen, op zaal. Voor mij zou het een uitkomst zijn, maar het mag niet. Of ze gaan in de vensterbak zitten. Mag ook niet, blijven wandelen, overzicht houden.

Zou het kunnen zonder onrecht? Zonder onrecht geen mooie vrouwen. Het moet verschrikkelijk voor de lelijke zijn, welke kant ze ook opkijken, altijd loopt ergens een mooie. Dat doet de lelijke vrouwen pijn, en kunnen zij er wat aan doen dat ze zo lelijk zijn? En waar laten we de slimmerikken? Hoe naar moet het niet zijn voor de dommen dat er slimmen rondlopen. En de dommen, waar bergen we die op? Is het geen klap in het gezicht van de slimmen dat er dommen bestaan?

Hè, hè, effe zitten. (Staat op, gaat weer zitten)

Hè, hè, effe zitten. (Staat weer op, gaat weer zitten.)

Hè, hè, effe zitten. (Meerdere keren achter elkaar, onderzoekend, proevend.)

Behalve in museums. Ik heb daar nog niemand horen zeggen: hè, hè, effe zitten. Maar verder, overal, de hele dag: hè, hè, effe zitten. Buitenlanders kennen dat niet. Die gaan wel zitten, maar die zeggen er niets bij. Iedere Nederlander drie keer per dag, kunnen we daarvan uitgaan? Dan klinkt het wereldwijd -met hoeveel zijn we, 15 miljoen- 45 miljoen keer per dag.

In een etmaal gaan 86.400 seconden. Dat is een gegeven dat ik aan den lijve heb gevoeld, 86.400 tikken voor een dag erop zit. Als ik me koest hou, en mijn polsslag zakt tot 60 slagen per minuut, dan pompt mijn hart precies hetzelfde aantal keren per dag:

86.400. Een getal om altijd paraat te hebben, dat je niet eerst 24 uur met 60 minuten hoeft te vermenigvuldigen, is 1440, en dat weer maal 60 hartslagen, is 86.400. Hoeveel keer in de tijd dat mijn hart nodig heeft voor één slag, zegt iemand ergens in

Nederland: hè, hè, effe zitten?

45 miljoen gedeeld door 86.400...

Is 520.

In zeven dat schilderij met die tram en die politie-agent die het verkeer regelt, twee kletsende vrouwen met kinderwagens.

Daarnaast een schilderij, en nog een en nog een. Dat zijn er vier. Aan de andere kant van de zaal hangen zes kleine, en aan beide korte kanten een grote. In zaal acht, verderop, hangen vier schilderijen aan deze kant, twee grote aan de overkant, aan de korte kanten twee keer vier stuks. In totaal vijfentwintig schilderijen. Ik sta in de doorgang van zeven naar acht. Beide zalen tegelijk in de gaten houden. Zorgen dat de toeristen nergens aan komen. Ik heb ze geteld, per dag komen gemiddeld vijfenveertig bezoekers langs. Gemiddeld blijven ze twee minuten, bij elkaar negentig minuten toerist. Zes minuten oogcontact met een schilderij.

Driehonderdvijfenzestig dagen in een jaar. Alle dagen open. 2190 minuten per schilderij. Meer dan 35 uur wordt er per jaar naar één schilderij gekeken, dat is niet niks. Maar niet alleen gekeken, er wordt ook gewezen. Met die priemende vingertjes, vlakbij het doek, moet je kijken dit, moet je kijken dat.

Wat is de veilige afstand tussen een mens en een schilderij? Ons zijn wat dat aangaat geen instructies gegeven. Als richtsnoer houd ik aan: wanneer een mens een schilderij kan aanraken. Minder dan een armlengte afstand en ik ga er iets van ga zeggen. En als ze de handen in de zak hebben, mogen ze dan dichterbij? En als het zo druk is dat er geen ruimte is om afstand te nemen?

Ik ben de toeristen dankbaar die hun nieuwsgierigheid naar het detail niet kunnen bedwingen. Dank u allen, u bent de reden van mijn bestaan. Schroomt niet, komt gerust dichterbij.

Maar ik haat de frustraten die geen overval op een bank durven plegen, die te laf zijn om zich voor de trein te werpen, te schijterig om een magnaat te ontvoeren. En dan hun onvrede maar afreageren op een weerloos schilderij. Die aandachttrekkers. Wat zou ik ze graag met hun eigen messen overhoop steken. Mag niet. Je moet naar zo'n vent toe lopen, proberen een gevoelige snaar te raken: Doet u het niet, alstublieft. Wat heeft dat arme schilderij u aangedaan. Neemt u dat grote doek daar, niet mijn stadsgezicht. Moet u kijken hoe die tram geschilderd is, die politie-agent die het verkeer regelt, die kletsende vrouwen met hun kinderwagens. Wég van dat schilderij! Oprotten, jij! Ben je helemaal! Hier met dat mes!

We zijn altijd te laat. Ze staan wat te dreutelen. Wat doet die vent daar, helemaal niet het type museumbezoeker, eerder een gemanneerde kunstenaar. Denk je nog. En dan zit het mes er al in, en onze taak erop. Over de interkom geven we door: een idioot in zaal zeven, heeft het mes in een stadsgezicht gezet. Dat met die tram en die politie-agent die het verkeer regelt, twee kletsende vrouwen met kinderwagens. Ze willen precies weten welk schilderij. Dan wachten op de mensen die geschoold zijn in overheersing. De dader ondertussen. De dader wacht, het mes terug in zijn broekzak, op de achtergrond een schilderij aan flarden. Hoe hij zich als een mak lam laat afvoeren. Pas als ze op vrije voeten worden gesteld, komt er protest. Je ziet ze denken: nu al? Stelde dat overzichtje zo weinig voor? Dan had je maar de Nachtwacht moeten nemen.

Welke indruk maakte de verdachte, toen hij/zij de door u bewaakte zaal betrad?

Hoelang heeft de verdachte zich in de door u bewaakte zaal opgehouden, alvorens het kunstwerk werd beschadigd?

Heeft u kunnen zien hoe het kunstwerk beschadigd werd?

Zo ja, met welke middelen en op welke wijze?

Heeft u iets gehoord op het moment dat het kunstwerk werd beschadigd?

Ik dacht dat ik iemand hoorde schreeuwen:

"Onrecht, ontucht, verkwisting, energiegebruik, belastingstelsel, uiterste verkoopdatum, percentage kunstvezel in sokken. Slechte kapiteins op krakkemikkige olietankers leiden schipbreuk voor ongerepte kusten. Hoe ze elkaar de armen afhakken, in ovens stoppen. Kinderen die worden verminkt om beter te kunnen bedelen. Dochters verzinnen dat hun vaders met ze hebben geneukt."

Het regent al maanden. Ik blijf fietsen. Ik kom doorweekt op het werk, kleren over een radiator, uniform aan. Om vijf uur uniform weer uit, kleren bijna droog. Tegen de tijd dat ik thuis ben, zijn kleren weer nat. Maar ik verdom het om een regenpak te kopen. Je mag het verleden niet verontachtzamen. Ik heb me twintig jaar lang nat laten regenen. Ik schuil als het met bakken uit de hemel komt, als het gewoon plenst, zet ik de vaart erin, ik fiets mijn benen uit mijn lijf om niet helemaal doorweekt thuis te komen. En nu zo'n pak kopen, om droog te blijven? Twintig jaar voor niets nat geregend.

Mijn auto heb ik, twee jaar geleden is het alweer, weggedaan. Het was een Golf Diesel, twaalf jaar oud was hij, er was niets mis mee. Ik had hem nieuw gekocht, oliepijl altijd goed in de gaten gehouden, niet te hard en niet te zacht gereden, 185.000 kilometer gelopen, brandstofverbruik 1 liter per 21 kilometer, geen roest. Ik kreeg er duizend gulden voor, er had meer ingezeten als ik een advertentie in de krant had gezet, tussen de anderhalf en tweeduizend had hij zeker opgebracht. Maar ik kon niet wachten, ik moest van hem af, op het eerste bod ben ik ingegaan. Opgelucht adem gehaald toen hij de straat uitreed met een vreemde achter het stuur.

Volgens de statistieken rijdt een auto gemiddeld achttienduizend km per jaar. Achttienduizend per jaar, dat is 1500 km in de maand. In de stad niet zo hard als op de buitenweg, laten we aannemen: de rijsnelheid is gemiddeld 65 km per uur. 65 km per uur, dan duurt het 23 uur voor die 1500 kilometers zijn afgelegd. 23 uur per maand brengt een doorsnee automobilist achter het stuur van zijn auto door. Een auto kost bij elkaar zo'n € 450 per maand, en dan heb ik het niet over een grote Mercedes. Sla de consumentengids er maar op na. Mijn Golfje kostte me € 400 per maand. Een kleine middenklasser, een Nissan Almera, een Renault Megane, een Opel Astra, komt op zo'n € 450. Brandstof, verzekering, afschrijving, wegenbelasting, parkeerabonnementen, onderhoud, de bekende posten. Een modaal werknemer verdient zo'n € 9 per uur schoon. Ik mats hem een beetje. Om die € 450 bij elkaar te verdienen moet hij 50 uur werken, dat tellen we op bij de 23 uur die hij al in de auto heeft doorgebracht, in totaal dus 73 uur. Daarbovenop komen dan de files, het van en naar de garage, autowassen, oma wegbrengen of vrienden verhuizen die zelf geen auto hebben, de keren dat je in de buurt een wandeling zou maken als je geen auto had, maar nu rijd je naar het strand, en het parkeerplaatsen zoeken, een kwartier voor een plek in de binnenstad is niets. Bij elkaar 15 uur, ik hou het aan de lage kant. In totaal verdwijnt dan per maand 88 uur in die auto, en dat allemaal om die 1500 kilometers af te leggen. Deel die 88 uur op de 1500 km, en je komt uit op een werkelijke snelheid van iets boven de 17 km per uur.

En ik was zo verknocht aan dat ding, ik luisterde naar hem, of er geluiden waren waarmee hij aangaf dat er iets mis was. Bij de garage haalden ze hun schouders op als ik weer iets gehoord dacht te hebben, maar ze stuurden wel een monteur mee. Een eindje met de monteur over hobbelige weggetjes rijden, de monteur achter het stuur, ik ernaast. Ik hoor niets, zegt de monteur, het komt vast van het lentezonnetje, de mensen draaien de raampjes open, opeens klinkt de motor anders, denken ze iets te horen. Maar ik eiste dat hij op de brug werd gezet, dat ze alles naliepen met een hamer. En maar blijven tikken tot ze ontdekten dat een bevestigingsbout los zat bij de startmotor, of een klem was afgebroken van het aanzuigfilter. Als hij een grote afstand zonder haperen had afgelegd, kreeg hij een tik op het dashboard. Zoals de ruiters doen.

Vannacht wilde de slaap niet komen, opgestaan, naar naar het raam gelopen. Plotseling, voor het eerst sinds weken, waren de plassen zonder kringen. Aan de overkant kwam een auto tot stilstand. Inparkeren. Op de warme motorkap vielen plekken droog. Toen zag ik sneeuwvlokken naar beneden komen. Natte sneeuw, je kon de straattegels er doorheen blijven zien. Het begon opnieuw te regenen. Weer werd het droog. Nu begon de temperatuur te dalen, tot onder het vriestpunt, in géén tijd lagen er vliezen op de plassen. Alles wat wekenlang drijfnat was geweest, kreeg een glinsterend, glibberig oppervlak. Ik kreeg het koud voor het raam, terug in bed, warm onder de dekens, doorgeslapen aan één stuk. Om acht uur wakker geworden met het nieuws op de radio. Pekelwagens waren uitgereden, hadden overal de gladheid ongedaan gemaakt, op enkele wegen na. Een paar snelwegen hebben sinds kort een toplaag van een nieuw soort asfalt, ZOAB. Zeer Open Asfalt Beton. Mengsel van oude autobanden, teer en lucht. Geruislozer, slijtvaster dan het oude asfalt. Water blijft er niet op staan, het zakt weg in de porieën, de O van Open. Niemand heeft zich van te voren afgevraagd hoe ZOAB zich zou gedragen als het ging ijzelen. Die nacht en de daaropvolgende ochtend schoten de auto's links en rechts de weg af. In de berm kwamen ze tegen elkaar tot stilstand. Zelfs wagens die 17 km per uur reden, schoven langzaam maar zeker richting berm. Pekelwagens reden af en aan, konden niets anders dan strooien. Het asfalt begon wit uit te slaan van de pekels.

Op de radio kwamen een paar stadsgenoten aan het woord, net terug van een wandeling in het park. Die hadden iets meegemaakt. Ze waren in het park languit gegaan, meteen al bij de eerste stap. Ze klonken behoorlijk verongelijkt, die bellers, alsof die valpartij iemands schuld was. Een had een ronde langs de instanties gemaakt en overal nul op rekest gekregen. Dat valt niet onder onze verantwoordelijkheid, hadden de verantwoordelijken gezegd. Op de fiets gesprongen, naar het park, onderuit gaan, nat worden, dat

mijn kleren gaan plakken, soppende schoenen, rillen van de kou, bevroren tenen. Nooit weg een beetje ontbering in dit rijk der behaaglijkheid. De toekomst is aan de overdekte straat, een rustgevend muzikje uit luidsprekers. Noem me één wereld die zich niet laat knevelen door de rage van het gemak.

Eén wereld waar de eisen van het comfort niet worden ingewilligd.

(Houdt zijn mond, luistert. Hoort hij wat? Hij luistert. Maar het blijft stil. Gaat verder, beetje timide.)

Het is onze plicht om gelukkig te zijn, dan zijn we niemand tot last. Het zijn de ongelukkigen die aandacht trekken met klagen, verongelijkt doen, anderen lastig vallen, schofferen, kwetsen, klemrijden, doodsteken. Daarom is het zaak om gelukkig te zijn.

(Opnieuw valt hij stil en luistert hij.)

Stel dat daarboven iemand was die alles zag. Zou het een geruststellend idee zijn als er iemand was die alles zag?

(Weer houdt hij op met spreken en luistert. Nu horen wij ook iets, het piepen van een katrol. Zachtjes daalt een regenpak aan een kabel naar beneden. Eenmaal op de grond, vallen alle lampen uit, een spot springt aan, gericht op het pak. Het geluid van regen, of is het applaus? Vloekend en tierend trekt hij het pak aan en gespt de kabel aan zichzelf vast. Dan wordt hij rustig. Langzaam wordt hij aan de kabel omhoog getrokken.)

Als er echt iemand is die overzicht houdt, dan heeft die het zien aankomen. Natuurlijk, Hij heeft ervan geweten. Hij had die auto al in de gaten, voor ik mijn hoofd omdraaide om naar dat achteropkomend verkeer te kijken. Die dame reed niet te hard, ze kon er niets aan doen, plotseling in de stromende regen, op een wegdek dat net begon te ontdooien, die fietser voor haar wielen. Ze zat achter het stuur als een zelfverzekerde zakenvrouw. Keurig gekleed, tot in de puntjes verzorgd. Maar wat kun je van de buitenkant zeggen. Hoeveel van die zelfverzekerde types zitten niet onder de valium? Ja, Hij zag het aankomen, Hij ziet alles aankomen. Elke seconde ziet Hij drie geboorten aankomen, en twee moorden, één gasontploffing. Elke seconde zeggen 520 Nederlanders: hèhè, even zitten. Per dag in Amsterdam vijf Volkswagens Golf gestolen. Iedere dag ergens ter wereld één vestiging van Macdonalds geopend. Hoe moet Hij dat allemaal vrijdelen? Waar zou Hij moeten beginnen?

Wat zijn het toch onhandig die dingen. Als je achterom kijkt, draait de capuchon niet mee, je kijkt regelrecht tegen de binnenkant aan van die stomme capuchon.

(Het licht gaat uit, geluid van piepende remmen, brekend glas, daarna een piano die op straat aan stukken valt, of iets dergelijks. Als er weer licht is, staat het profiel van een autoband op smans regenpak. Hij zweeft inmiddels een meter boven de grond.)

Dat dacht ik wel, dat je langzaam omhoog zou worden getrokken. Alsof een luchtballon je naar boven brengt.

Ik lag nog niet op het asfalt, of ze was al uit haar auto. Ze had een roze mantelpakje aan, een parelketting om haar nek, een kastanjebruine pagecoupe. Die zit elke week bij de kapper, zag je zo. Wonderlijk hoe van het ene op de andere moment alle verkeer stil staat. Alsof iemand de stekker eruit getrokken heeft. Het enige dat niet ophield was de regen, met bakken bleef het uit de hemel komen. Een ondoordringbare waas van druppels en toch werd ik niet nat. Het regenpak. Ik zag de bomen van onderen, de

onderkanten van auto's. Het asfalt voelde zacht en warm aan. Dat moest ik vaker doen, wat zag de wereld er anders uit, als je op straat ging liggen.

De vrouw die me had aangerezen, boog zich over me heen, twee ogen keken onderzoekend in die van mij. Ik wilde haar strelen, maar ik kreeg geen arm omhoog. Ik zag haar lippen bewegen, en ik hoorde niets. Van haar kapsel, dat helemaal verregend was, vielen grote druppels op mijn voorhoofd. Daarvandaan liepen ze langs mijn oren in mijn nek. Ik huiverde en toen kwam het geluid terug. Ik hoorde haar vragen waar ik woonde. Nergens kon ik de kracht vinden om iets terug te zeggen. Naast haar gezicht verscheen het gezicht van een andere vrouw met een nare, harde kop. Ook van haar haren vielen druppels op mijn gezicht. De twee vrouwen staarden elkaar aan, ik meende een blik van verstandhouding te zien. Enige tijd bleven ze zo naar elkaar kijken, de mooie en de lelijke, alsof ze er meer van wisten.

"Je dacht altijd dat Hij boven was," riepen ze in koor. "Dat Hij van daaruit de boel in de gaten houdt. Maar Hij zit beneden."

(De kabel schiet los, met een smak slaat hij tegen de grond. Dan komt hij tot actie, zoals we hem nog niet hebben gezien. Met koorstachtige gebaren en stemverheffing doet hij zijn relaas.)

Er rijdt een auto voor. De lelijke en de mooie vrouw pakken de kraag van mijn regenpak beet en slepen me over het asfalt naar de auto. Duwen en trekken. Zo gauw ze mijn benen binnenboord hebben, gooien ze het portier dicht. Ik lig op de vloer, tussen de achterbank en de voorbank. De auto begint te rijden, maar er zit niemand achter het stuur. Ik ben overeind gekrabbeld om te kijken of er wel iemand achter het stuur zit. Buiten verplaatst de wereld zich langzaam. Huizen verdwijnen naar achteren, lantaarnpalen, bomen. Geen andere auto's, er is verder niemand op de weg. Er wordt een afslag genomen, we gaan omhoog en komen op een vierbaansweg die zonder ophouden een flauwe bocht naar rechts blijft maken. Dat moet de ringweg zijn. Ik ben nog nooit op de ringweg geweest. Dit zal hem zijn. Op welke hoogte zit ik zo'n beetje? Van de stad zie ik niets, de geluidswallen zijn te hoog om eroverheen te kijken. Anders had ik misschien een kerktoeren kunnen herkennen, een kantoorgebouw. Nergens borden, die grote blauwe met Amersfoort erop, en Volendam, Utrecht en Den Haag. We blijven maar rijden en rijden, nog steeds die flauwe bocht naar rechts. Saai. Het zal het hiernamaals zijn. Ik laat me weer terugzakken op de vloer tussen de voor- en de achterbank. Dit moet echt het hiernamaals zijn. Altijd al een onmetelijke verveling bij het hiernamaals voorgesteld. Waartoe zijn wij op aard? Om God te dienen en in het hiernamaals gelukkig te zijn. Waar blijven ze? Komen de doden me niet komen begroeten? Waar is mijn familie, mijn vader en mijn zus, waar mijn vrienden? Ik sluit mijn ogen en leg mijn hoofd op de bodem van de auto. Monotoon klinkt het zoemen van vier autobanden op asfalt. Wat voor asfalt ligt hier eigenlijk? Ik richt me op om naar buiten te kijken, de auto begint te slingeren. We slaan een paar maal over de kop, en rollen een taluut af. De wagen maakt nog wat buitelingen en komt ergens tegen tot stilstand. De deur springt open, ik heb niets, ik kruip tussen de banken uit, hoogstens een beetje duizelig. Ik zoek steun tegen de boom waar de auto tegenop is gerold. De enige boom die in de wijde omtrek te bekennen is. Dan zie ik wat achter de boom gaapt. Achter de boom houdt de aarde op, ik kijk in een diep gat, een gigantische spleet in het aardoppervlak.

Hoogtevrees. Als ik vroeger naar een daklijst keek, voelde ik altijd iets aan de achterkant van mijn knieën kriebelen. Maar hier is het of je vel naar voren wil, en jij probeert uit allemacht te blijven staan. Nog erger als ik naar de overkant van de spleet kijk, waar het aardoppervlak verder gaat. Sappige, groene weiden liggen daar. Koeien grazen. Er klopt iets niet. Beneden cirkelen roofvogels, hoog boven de bodem van de spleet, maar ik zit weer hoger dan die vogels. Helemaal in de diepte de loop van een rivier. De zon schittert op het wateroppervlak. Maar er staat geen zon. De hemel is bewolkt. Onder mijn voet schiet een stuk steen los, glijt over de rand. Ik hoor het steeds verder weg tegen wanden kaatsen. Wat echo was en wat niet, vloeit in elkaar over. Opeens het geluid van

brekend glas, vanuit de diepte van de ravijn. Ik keek nog eens goed over de rand. Wat daar beneden schittert, is geen rivier, dat zijn auto's, de ravijn ligt vol auto's, honderden, duizenden. Daar moeten ze allemaal terecht zijn gekomen, iedere dode in het harnas van de auto die hem over de ringweg heeft afgevoerd. Ieder als het zijn tijd was het taluut afgerold en over de rand gekukeld. Zoveel glas en zoveel lak glanst daar beneden, dat het van ver op stromend water lijkt. Daar had ik ook moeten liggen, in die maalstroom. Had de boom er niet gestaan.

Waar ze vandaan zijn gekomen weet ik niet, in mijn directe omgeving beginnen vreemde talen door elkaar te praten. Het geruststellende gezoem van camera's. Ik ben niet langer alleen, achter me staat een groep toeristen om een parkeermeter. Die had ik over het hoofd gezien, hij staat pal naast de boom die in de baan van de auto stond richting afgrond. De toeristen kijken hoe ik een kwartje in mijn broekzak vind en in de parkeermeter stop. Video-camera's draaien, fototoestellen klikken. Het is dringen om goed te kunnen zien hoe ik aan de knop draai. Maar ze deinzen naar achteren als de meter daarop verspringt met het geluid van een aflopende keukenwekker. Dan nemen ze hun posities weer in. Ze komen voor de laatste gedachte. Welke laatste gedachte? De laatste gedachte van de zaalwacht, zeggen ze. Weet ik waar die gebleven is? Ze zijn inmiddels wel erg dicht om me heen komen staan. Zo dicht, dat ik me in bochten moet wringen om een arm omhoog te krijgen en over hun hoofden heen op de omgeslagen auto te wijzen. Dat is hem, zeg ik, dat is de laatste gedachte van de zaalwacht.

Ze lopen op het wrak af, bekijken en betasten het aan alle kanten. In het begin voorzichtig, maar al gauw sneuvelt de eerste ruitenwisser, daarna een buitenspiegel. Een groep van vijf gaat vol overgave aan de deur hangen waardoor ik naar buiten gekropen ben. Van ver weg klinkt een melodische dreun, alsof iemand op een gong heeft geslagen, beneden in de diepte achter me. Naast me loopt met een ratelend geluid de parkeermeter af. Als op commando begint iedereen aan het wrak te sjoeren, ze werken het met vereende krachten naar de rand van de ravijn. Ik wil ingrijpen, uit gewoonte wil ik roepen: voorzichtig, beste mensen, niet aankomen, het kan kapot. Ik slik het op tijd in. Als je in het wild een Bengaalse tijger tegenkomt, weet je dat hij min of meer zal reageren als alle ander Bengaalse tijgers, maar met mensen weet je het nooit. Ze zouden op idee kunnen komen om na de auto ook de inzittende over de rand te werken. Ik moet zorgen dat ik het vege lijf red. Leef ik dan nog? De boom, dat is mijn kans. Op het moment dat ze het laatste duwtje geven, trek me ik achter hun rug aan de laagste tak omhoog. Hoger, hoger. Bij de derde tak, ik zal net in het gebladerte verdwijnen, blijft een pijp van mijn regenbroek ergens achter haken en scheurt met een snerpend geluid. Niemand van de toeristen draait zich om. Het lawaai van het gevaarte dat naar beneden dendert, overstemt alles. Met videocamera's en fototoestellen vereeuwigen ze de val van de auto. Ik klim verder, tak na tak, hoger en hoger. Mooi uitzicht hier.

De Grand Canyon is gemiddeld vierduizend meter diep en zesduizend meter breed. Hij strekt zich over 400 kilometer uit in het Noorden van Arizona. Was hij boven even breed als beneden dan zou het een spleet zijn van duizend maal vierhonderdduizend maal zesduizend: is vierentwintig miljard kubieke meter. Maar boven is hij niet zo breed als beneden, naar beneden toe loopt hij in een punt. In dwarsdoorsnee moet u zich een puntzak in een vierkant voorstellen. Daar kan dan maar de helft in: is twaalfhonderd miljard kubieke meter. Als we er even van uitgaan dat er zes miljard mensen op aarde leven, en iedereen zou een kamer van zes meter hoog, zes meter breed en zes meter lang krijgen, dan nóg zou de hele wereldbevolking erin kunnen worden opgeborgen.